

Το άλλοθι της ελευθερίας της τέχνης

Γράφει ο Αντγος ε.α. Νικόλαος Πιτσόλης

Με αφορμή τον σάλο που προκλήθηκε στις 10/03/2025 από την απαράδεκτη ενέργεια του βουλευτή της «ΝΙΚΗΣ» Νίκου Παπαδόπουλου στην Εθνική Πινακοθήκη να αρπάξει και καταστρέψει πίνακες που απεικόνιζαν προσβλητικές για την χριστιανική θρησκεία εικόνες, θα ήθελα να διατυπώσω κάποιες σκέψεις.

Τα τελευταία χρόνια βρεθήκαμε αντιμέτωποι με εκφάνσεις της τέχνης που πρόσβαλαν τους περισσότερους από εμάς.

Το 2003 στην έκθεση «OUTLOOK», στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, είδαμε το έργο του Βέλγου καλλιτέχνη Τιερί ντε Κορντιέ, με τίτλο «Πότισέ με», που απεικόνιζε

μεταξύ άλλων, έναν μεγάλο σταυρό και ένα ανδρικό όργανο. Το έργο αποσύρθηκε μετά από τις έντονες αντιδράσεις που προκλήθηκαν, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού.

Για το υπόψη έργο αθώωθηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο ο καλλιτεχνικός διευθυντής της έκθεσης, Χρήστος Ιωακείμιδης, ο οποίος είχε κατηγορηθεί για «καθύβριση δημόσια και κακόβουλα της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι απαλλακτική πρόταση διατύπωσε και η εισαγγελέας της έδρας, η οποία για την κατηγορία της προσβολής δημοσίας αιδούς είπε πως δεν στοιχειοθετείται, δεδομένου ότι εκ του νόμου τα έργα τέχνης δεν μπορούν να είναι άσεμνα. Σχετικά δε με την καθύβριση του ορθόδοξου θρησκευάτος η εισαγγελική λειτουργός επισήμανε πως καθυβρίστηκε το σύμβολό του, αλλά δεν προέκυψε το στοιχείο της κακοβουλίας, που είναι απαραίτητο για την στοιχειοθέτηση της συγκεκριμένης κατηγορίας.

Στην ίδια έκθεση υπήρχε φωτογραφικό έργο του Θανάση Τότσικα, που απεικόνιζε τον καλλιτέχνη να συνουσιάζεται με ένα καρπούζι.

Το 2023 στο Ελληνικό Προξενείο στη Νέα Υόρκη στο πλαίσιο έκθεσης παρουσιάσθηκε έργο της Γεωργίας Λάλε που απεικόνιζε «ροζ ελληνική σημαία» που όπως

ανέφερε η δημιουργός ήθελε να τονίσει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και των εγκλημάτων κατά γυναικών. Η καλλιτέχνη, με αυτό το έργο, επιχείρησε να ευαισθητοποιήσει το κοινό μέσω της χειροποίητης σημαίας της που υφάνθηκε από σεντόνια που της δώρισαν κακοποιημένες γυναίκες. Τελικά το έργο αποσύρθηκε.

Χθες, 10/03/2025, στην Εθνική Πινακοθήκη και στο πλαίσιο της περιοδικής έκθεσης «Η Σαγήνη του Αλλόκοτου» είδαμε ως

«καλλιτεχνικές προσεγγίσεις» μια άθλια αλλόκοτη απεικόνιση της Παναγίας, τον Άγιο Γεώργιο ως τέρας να κυνηγά πεταλούδες και τον Άγιο Χριστόφορο με κεφάλι ζώου.

Όλα τα παραπάνω συνέβησαν με την κάλυψη της «ελευθερίας της τέχνης». Οι εκ-

πρόσωποι μάλιστα όλων των πολιτικών παρατάξεων υπεραμύνθηκαν της ελευθερίας της τέχνης και είπαν χαρακτηριστικά ότι «η τέχνη δεν λογοκρίνεται».

Στην Γαλλία, το 2006 η σατιρική εφημερίδα «Charlie Hebdo» στο Παρίσι δημοσίευσε σκίτσα του Προφήτη Μωάμεθ. Το γαλλικό Συμβούλιο για τη Μουσουλμανική Θρησκεία άσκησε αγωγή στα γαλλικά δικαστήρια, η οποία απορρίφθηκε έναν χρόνο αργότερα. Στην περίπτωση αυτή βέβαια έχουμε συνδυασμό ελευθερίας του τύπου και σάτιρας.

Το 2015 δύο φανατικοί ισλαμιστές είχαν εισβάλει στα γραφεία της εφημερίδας «Charlie Hebdo» στο Παρίσι και δολοφόνησαν δώδεκα ανθρώπους, μεταξύ τους και τον

εκδότη της εφημερίδας Stephane Charbonnier, επειδή θεώρησαν ότι ορισμένες γελοιογραφίες της εφημερίδας πρόσβαλαν τη θρησκεία τους.

Τον Οκτώβριο του 2020 ένας Γάλλος εκπαιδευτικός, ο Samuel Paty, δολοφονήθηκε από άλλον φανατικό ισλαμιστή, αφού προηγουμένως είχε επιδείξει τις παραπάνω γελοιογραφίες στους μαθητές του, προσπαθώντας να τους εξηγήσει την ελευθερία της έκφρασης, με αποτέλεσμα κάποιοι/κάποιες από εκείνους να τον καταγγείλουν στα social media.

Στην Ελλάδα ωστόσο δεν αντιλήφθηκα όμως ποτέ κάποια «καλλιτεχνική προσέγγιση» ως πούμε του Βούδα ή του Μωάμεθ ή των συμβόλων του Ισλαμισμού. Θεωρώ ότι καλλιτεχνικά, η χριστιανική πίστη αποτελεί έναν ευάλωτο παράγοντα, κάτι σαν τις κακοποιημένες γυναίκες.

Δεν γνωρίζω εάν κάποιος εμφάνιζε «καλλιτεχνική αδεία» μια καρικατούρα ενός γνωστού πολιτικού της αριστεράς με τακούνια και ζαρτιέρες, επειδή θα ήθελε να αποδώσει ως πούμε καλλιτεχνικά την θηλυκή μορφή της σύγχρονης αριστερής ηγεσίας ή με ένα κεφάλι κάποιου ζώου (αντίστοιχα με την εικόνα του Αγίου Χριστοφόρου, στην οποία αναφερόμαστε) προκειμένου να αποδώσει καλλιτεχνικά κάποια αντίστοιχη «αλλόκοτη» εικαστική προσέγγιση.

Δεν γνωρίζω εάν είχαμε τέτοια καλλιτεχνική προσέγγιση στην Ελλάδα, εάν όλοι όσοι μιλούν για ελευθερία της τέχνης θα είχαν σήμερα τα ίδια σχόλια ή εάν θα καλούσαν τον κόσμο να εξεγερθεί.

Σε μια Ελλάδα στην οποία γίνεται τόση συζήτηση, και καλώς γίνεται, για τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, των γυναικών, των ζώων κ.λπ., δεν είναι δυνατόν να παραβλέπουμε τα δικαιώματα της πίστης της πλειονότητας των Ελλήνων.

Ποια είναι τα όρια της τέχνης; Από πού και μετά αυθαιρετεί ή προσβάλλει πρόσωπα και θεσμούς; Μπορούμε να ανεχόμαστε την άνευ όρων ελευθερία της τέχνης; Με άλλα λόγια μπορούμε να ανεχόμαστε την ασυδοσία της τέχνης;

Δυστυχώς τέτοια γεγονότα προκαλούν φαινόμενα αυτοδι-

κίας, όπως αυτό του βουλευτή, δηλαδή πρακτικά κατάλυσης θεμελιωδών αρχών δικαίου.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι το θέμα δεν είναι «αν δεν σου αρέσει το έκθεμα μην πας», όπως λέμε «αν δεν σου αρέσει το ένα τηλεοπτικό κανάλι, αλλάζεις με το κοντρόλ». Γιατί το έκθεμα υπάρχει και ανεξάρτητα από το «τι θέλει να πει ο καλλιτέχνης» πρέπει όσοι εμπλέκονται στην έγκριση προβολής τέτοιων εκθεμάτων να έχουν υπόψη τους και το «τι θέλει ο μέσος πολίτης».

Είναι βέβαια πραγματικά εξαιρετικά δύσκολο να βρεθεί η χρυσή τομή της καλώς εννοούμενης τέχνης, της ελευθερίας της τέχνης, αλλά και του δικαιώματος των πολιτών να έχουν θρησκευτικές, σεξουαλικές ή άλλες απόψεις.

Τα όρια είναι σαφώς δυσδιάκριτα.

Πρέπει ωστόσο οι καλλιτέχνες κυρίως να συνειδητοποιήσουν ότι δεν είναι ηθικά σωστό να λειτουργούν αποκλειστικά και μόνο με το άλλοθι της ελευθερίας της τέχνης.